הצבי והצדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק – גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת מטות תשפ"ב

גליון מס' 70 • שנה ב'

דברי תורה
מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור. הקשה באוה"ח מה כונת הכתוב באמרו לאמור, למי יאמרו הרי הכל כבר נזכרו כאן. וי"ל הנה רש"י פירש עה"כ ראשי המטות חלק כבוד לנשיאים וכו', וי"ל דזה נרמז בתיבת לאמור לשון הגבהה וכבוד כטעם [דברים כו יח] וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה, וזהו וידבר משה אל ראשי המטות לאמור.

זה הדבר אשר צוה ה'. פירש"י לומר שהחכם בלשון התרה ובעל בלשון הפרה כלשון הכתוב כאן. בספר לקוטי יהודה כתב, **האמרי אמת** זצ"ל אמר דאיתא בגמ' [ב"ב עד.] שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי וכו', ומדוע לא אמר הקב"ה מי מתיר לי וכו', ותירץ דכלפי מעלה לא שייך עוקר הנדר מעיקרו כי נצרך לזה פתח חרטה וזה לא שייך כלפי מעלה וע"כ נאמר הלשון מי מפר לי.

ותמוה למה לא שייך הלא אמרו [סוכה נב:] ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה שבראם ואלו הן גלות כשדים וישמעאלים ויצר הרע וכו'. נראה לומר עוד באופן אחר עפ"י מ"ש הר"מ אלשיך עה"פ כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי [ישעיה נה יא], כי מחשבתו של הקב"ה כביכול לא בהכרח תתלבש לפעול בעולם הגשמי, אך הדבור היוצא מפיו החוצה בהכרח שיתקיים ולא ישוב אחור, וזהו כן יהיה דברי אשר יצא מפי כלומר שמה שכבר יצא מפי ואינה מחשבה בלבד, לא ישוב אלי, כי אם עשה את אשר חפצתי עכ"ד. וז"ש הי"ת ועכשו שנשבעתי כלומר שכבר יצא מפי מי מפר לי, פי' אם אמנם אי אפשר לחכם להתיר את השבועה מעיקרה כי כבר יצא מפי, אבל עכ"פ אפשר להפר כדרך הבעל דהפרה אינה מבטלת את הדבר מעיקרו אלא מיפר מכאן ואילך מיגו גייז או מקלש קליש [נדרים סח.].

עוד י"ל בפשיטות דלא אמר הקב"ה מי מתיר לי, מכיון שלהתרה צריך חכם שיתיר ואין בעולם מי שיקרא חכם לעומת הקב"ה כביכול, הוא החכמה הוא המדע [ב"י או"ח תקפ"ב בשם רבינו מנוח].

זה הדבר אשר צוה ה' איש כי ידור נדר לד' וגו'. בספרי איתא מה הפרש בין נדרים לשבועות, בנדרים כנודר בחיי המלך, בשבועות כנשבע במלך עצמו, ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר [ש"ב כ ג] חי ה' וחי נפשך. וכ"ה בזוה"ק [ח"ג רנ"ה ע"א] ובגין דשבועה ממלכות דאיהי לתתא מיניה, אוקמוה נדרים על גבי שבועות עולים, ועוד אוקמוה כל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך, המלך עצמו אדנ"י, חיי המלך הוי"ה, ובגין דא כי ידור נדר להוי"ה ע"כ. הרי מבואר שם דנדרים שרשם בבינה נד"ר נ' דר נ' שערי בינה, ושבועות הם בסוד מלכות.

ולפי"ז יש להבין מ"ש בספרי הובא בפירש"י כאן עה"פ זה הדבר אשר צוה ד', משה נתנבא בכה והנביאים נתנבאו בכה מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר. וצ"ב למה לא נמצא בכל התורה מקום אלא דייקא בפרשת נדרים לציין מעלת נבואת משה שהיא למעלה ממדרגת הנביאים. ולהנ"ל יש לבאר, הנה כ"ה היינו סוד מלכות כטעם הכתוב [במדבר כג ה] וכה תדבר, כמבואר בזוה"ק [ח"ג רי"א ע"ב], ונמצא א"כ שנבואת משה היא מעל כל הנביאים כי הוא השיג מ"ט שערי בינה [נדרים לח.] כמו"ש ותחסרהו מעט מאלקים [תהלים ח ו], והנביאים הם בבחינת כה אמר מסוד מלכות, ובינה גבוה ממלכות. ובספר **קהלת יעקב** ערך דבור כתב יש לומר שאנשי דור המדבר היו מבחינת בינה ועל כן היה משה מלכם, והדור הב' היו מבחינת מלכות ועל כן נמסרו ליהושע [עץ חיים שער הכללים פי"א], ועל כן כאשר תמו זה הדור נסתלק בחינת אמירה וכתיב וידבר שהיא בחינת רחל ע"כ.

נמצא לפי כל זה שההבדל בין משה רבינו ע"ה לבין שאר הנביאים הוא שוה בערכו להבדל שבין נדר לשבועה, נדר בבינה ושבועה במלכות, לכן כתיב דייקא במצוה זו זה הדבר להורות על ההפרש בין בינה למלכות, ולכן נכתבה מצוה זו כאן שהיא שעת פרידת משה רבינו מהנהגת כלל ישראל ומסרה ליהושע, גם זו היא ב' בחינות בינה ומלכות.

לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה. יש לפרש 'לא יחל' מלשון תוחלת כדכתיב תוחלת ממשכה מחלה לב וכו' [משלי יג יב], פירש"י תוחלת ממשכה מבטיח עצמו על חבירו ואינו עושה, כן אמר כאן, לא יחל דברו היינו שלא ידחה את דברו לזמן אחר אלא יקיים מיד ככל היוצא מפיו יעשה.

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך. בספר לקוטי יהודה כתב, **האמרי אמת** זצ"ל אמר שמלחמת מדין היתה בבחינת הקריאת שמע שעל מטתו של משה רבינו ע"ה עכ"ד. והכונה כנראה כמו"ש רש"י בפ' בלק עה"פ לא ישכב עד יאכל טרף [במדבר כג כד], בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו, כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום, בא מחנה וגייס להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים. ויש להעיר על דבה"ק דהרי לא היה זה סמוך לפטירתו שכן אח"כ עוד נצטווה לתת את ערי המקלט לרוצח בשוגג. ואולי יש לומר דמצוה זו דערי מקלט היא שהיתה בחי' ק"ש שעה"מ, על דרך שכתב בספר **אוהב ישראל** בפרשתן עה"פ [במדבר לה ו] ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנס שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר, בחי' שש ערי מקלט הם כנגד ששה תיבות דפסוק שמע ישראל וגו', ועליהם תתנו מ"ב עיר הוא בחי' פרשה ראשונה של ק"ש שהוא ואהבת שיש בה מ"ב תיבות עכ"ד. זהו אכן מצוה האחרונה לפני פטירתו.

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. כפל לשון נקם נקמת י"ל לשון זירוז לבל יתמהמה אלא מיד ינקום וכו', ע"ד שפירשו המפרשים בכ"מ דכפל לשון היינו מהר או בחפזון, וכן עשה משה כמו"ש להלן בסמוך וידבר משה וגו' פירש"י אעפ"י שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא אחר. ואולי י"ל עוד נקם נקמת, א' על ע"ז וא' על עון זנות כמו שפירש הכלי יקר בפ' פנחס עה"כ [כה יא] בקנאו את קנאתי ב' קנאות אחת על ע"ז ואחת על הזנות עיי"ש.

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין. אנשים פירש"י צדיקים. צ"ב מה צורך יש בצדיקים למלחמה. וי"ל עפ"י מ"ש באוה"ח וז"ל, ואומרו לתת נקמת ה' וכו' גם זה מההתחכמות להשגת הנקמה, שצוה אותם שתהיה כוונת הנקמה לקנאת ה' אשר גרמו ביטול מצותיו ורצונו יתברך ולא להתנקם על המסובב מהחטא שמתו כמה מישראל עכ"ד.

הן ראיתי בספרים בשם הרה"ק **רמ"מ מאמשינוב** זצ"ל עה"פ בפ' ויגש ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו [בראשית מה א] כי כשבא יוסף להתודע לאחיו חשש פן ח"ו יתערב אצלו שמץ נגיעה אישית והנאה על שיתגלה לאחיו שהוא הצדיק אשר דברי חלומותיו אמת ובאו אליו להשתחוות לו כאשר דבר להם והם מכרוהו והורידוהו למצרים בגלל כן, ולכך אמר הוציאו 'כל איש' מעלי, כלומר ביקש מהי"ת שלא יהיה בו שמץ הרגשת אנוש ונגיעה, והתפשט לגמרי מבחינת איש, כדאיתא במדרש [ויק"ר פכ"א י"ב] עה"פ [ויקרא טז מ] וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר על הקודש, וכי כהן גדול לא אדם הוא אלא כו' בשעה שהיה רוה"ק שרוי עליו היו פניו

לתגובות, כתובת מייל: hazvi3000@gmail.com • www.koson.co.il

בוערות כלפידים הה"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' כי מלאך ה' צבאות הוא, כלומר שבאותה שעה אכן נתפשט הכהן הגדול לגמרי מבחינת אדם והיה בבחינת מלאך ה' עכ"ד. וכן י"ל כאן החלצו מאתכם 'אנשים' כלומר שיחלצו מתוכם כל בחי' נגיעה אישית ותהיה כוונתם רק לתת נקמת ה' במדין, ולכונה זו אכן יש צורך בצדיקים.

ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב. איתא בגמ' [סנהדרין קו:] דבלעם הרשע נהרג בהיותו בן ל"ג שנה. וי"ל רמז בכתוב [מיכה ו ה] עמי זכר נא וכו' ומה ענה אתו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל, והוא ע"פ פי' הרא"ש (הדר זקנים) שכתב עה"פ [בראשית לא מו] ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים וקחו אבנים ויעשו גל, וז"ל [בפסוק מח] שמעתי שהכניסו חרב שלופה בגל אצל המצבה ואמרו מי שיעבור את הברית הזאת איש על רעהו ידקר בחרב ויכשל במצבה, וכ"כ עוד כאן ואת בלעם וכו' הרגו בחרב שמעתי שאותו חרב הוא אשר נעץ יעקב אבינו בגל אצל המצבה שעשו ביניהם הוא ולבן הארמי אמרו מי שיעבור את הברית הזאת איש על רעהו ידקר בחרב ויסקל באבני הגל עכ"ל. ופירושו משום שבלעם הוא לבן ומכיון שעבר את הגל וביקש לאבד את יעקב נהרג בחרב זו, כדאיתא בתנחומא בפרשת ויצא [פי"ג] וז"ל עד הגל הזה זהו שאמר הכתוב ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר, הגל הוא הקיר לפי שעבר בלעם את השבועה שנשבע ליעקב שנאמר אם לא תעבור את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה, ובלעם זה לבן שנאמר ארמי אובד אבי וכו' לכך נפרע הקיר ממנו לפי שהוא הָעֵד על השבועה כדכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה עכ"ל, ואולי זה הרמז בפסוק 'עד' הגלגל, והנה ודאי מ"ש ובלעם זה לבן ר"ל מזרע לבן, ובשער הגלגולים [הקדמה כ"ב ול"ו] כתב שהיה גלגול לבן, וכל זה נרמז בתיבת גלג"ל שהיה גלגול, עֵד הג"ל, ונהרג בן ג"ל.

עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה וכו' ולא נפקד ממנו איש. אמרו בגמ' [שבת סד.] אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו. לכאורה תמוה דהא אנשים צדיקים היו כדכתיב לעיל החלצו מאתכם אנשים פירש"י צדיקים וכו' חכמים וידועים וכו', ואיך חטאו בהרהור ח"ו. וי"ל הכונה הנה אמרו בגמ' [ברכות יד.] אמר רבי יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע. נמצא שהעוסק בד"ת ומשביע עצמו בה הוא סגולה לשמירה לבל יתבשר רע ח"ו. והנה אלו האנשים יצאו למלחמה אבל לא היה סיפק בידם לעסוק בתורה בעת המלחמה ואפילו הרהור בד"ת נמנע מהם בשל טומאת המדינים ובנותיהם, וזה נחשב לחטא כדאמר המלאך ליהושע [עירובין סג:] אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה. ועכ"ז שבו אנשי מלחמה ולא נתבשרו רע כי כולם שבו בשלום. וז"ש לא נפקד ממנו איש, ועכ"ז הביאו כפרה כי מידי הרהור לא יצאנו פי' לא היה בידינו אפילו להרהר בד"ת וע"ז רצו להתכפר.

ולא נפקד ממנו איש. פירש"י אם מידי עבירה יצאנו מיד הרהור לא יצאנו. קשה אם לא יצאו מידי הרהור הרי כן יש עבירה בידם דהרהורי עבירה קשו מעבירה [יומא כט.]. וי"ל הכונה מידי הרהור כוונתם על הרהור גאוה שבא להם מזה שהם היו במלחמה אצל בנות מדין ואיש מהם לא נכשל בעבירה, ומזה באו לידי גאות, ועי' בחת"ס פ' נצבים עה"פ [דברים כו טו] השקיפה ממעון קדשך, הקשה דהנה אמר עשיתי ככל אשר צויתני השקיפה פירש"י עשינו מה שעלינו עשה מה שעליך, וקשה הא נחמי' נענש על שאמר זכרה לי אלקי לטובה [סנהדרין צג:] ואיך יאמר עשיתי מה שעלי עשה אתה מה שעליך השקיפה וכו' עיי"ש. וי"ל דאכן משום כך צריך לומר השקיפה לבטל מעליו מדת הדין ולהפכה לרחמים כיון שחטא באמרו עשיתי ככל אשר צויתני שחושב שעשה כל מצות ד' בלי חסרון. והוא ע"פ מ"ש בספר חובת הלבבות שער עבודת האלקים [פ"ד במדרגה הט'] וז"ל ואמר קצת החסידים לתלמידיו אילו לא היה לכם עונות הייתי מפחד עליכם ממה שהוא גדול מן העונות, אמרו לו מהו גדול מן העונות אמר הגבהות והגאוה כמו"ש הכתוב תועבת ד' כל גבה לב עכ"ד. וכן י"ל כאן ההרהור לא היה בבנות מדין ח"ו רק ההרהור שיצאו מידי עבירה זה נחשב להם לחטא, וע"כ הביאו קרבן על שאמרו לא נפקד ממנו איש.

עוד י"ל עפ"י מה שהביא זקה"ק בספרו בית ישראל פ' חיי שרה וז"ל שמעתי בשם הגאון הקדוש אב"ד דק"ק בארדיטשוב ע"פ רש"י ז"ל ע"פ אבי מלכה ואבי יסכה [בראשית יא כט] שהכל סכין ביפיה וסכה ברוה"ק [מגילה יד.] ע"כ. ופירש הוא ממה דאיתא בספרי המקובלים להיות תמיד בא התעוררות אהבה מצד הנוקבא וע"ד מה שפירש"י ז"ל במראות הצובאות [שמות לח ח], והנה גם הרהורי נשים ר"ל בא ג"כ מצד הרהור נקיבה בזכר, ויש בזה סוד נעלם ואין בידינו להאריך בזה, ע"כ הוכרח רש"י להרכיב ב' הפירושים יחד שהכל סכין ביופיה, ולא תאמר ח"ו שבאה מצידה, כי היתה סכה ברוה"ק עכדה"ק. ולפי זה יש לומר דזהו שאמרו מידי הרהור לא יצאנו, פי' מה שהרהרו בנות מדין בהם, וגרמו להם בזה פגם במחשבה, ע"ז נצרכו לכפרה.

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאוד וגו'. בכלי יקר דייק למה לא ערבינהו לומר ומקנה רב ועצום היה וכו'. ועוד יש להקשות למה בחרו שני שבטים ומחצה לשבת בחוץ לארץ ולא להכנס לארץ הקודש מקום המקדש ההר הטוב הזה והלבנון. וי"ל דעיקר טענתם היתה מקנה רב, וביאורו עפ"י המובא בספר **אור מלא** שזקה"ק רבינו בעל **עטרת צבי** למד פ"א את המדרש רבה פרשת ואתחנן [דברים פ"ב ד'] ואתחנן אל ה' וז"ה תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות [משלי יח כג] א"ר תנחומא תחנונים ידבר רש זה משה שבא אצל בוראו בתחנונים, ועשיר יענה עזות עשירו של עולם זה הקב"ה ענה אותו עזות שנא' אל תוסף דבר אלי בדבר הזה. והיו לרבינו הרהורי דברים נגד ר' תנחומא איך זה התיר לעצמו להשתמש בבטוי חריף כזה לאמור עשיר יעשה עזות זה הקב"ה, ונתגלה אליו ר' תנחומא בחלום ופירש לו את דרשתו עפ"י המבואר בספר **מגלה עמוקות** שמשה רבינו רצה ליכנס לארץ ולבנות את ביהמ"ק כמו שנאמר אעברה נא ואראה וגו' ההר הטוב הזה והלבנון, ופירש"י עפ"י הגמרא ההר הטוב זה ירושלים והלבנון זה בית המקדש, ע"כ אמר לו הש"י רב לך, ר"ב ראשי תיבות ר'ות ב'ועז רמז לו ששלמה המלך שיצא מחלציהם הוא יבנה את ביהמ"ק ולא הוא, ומפני שארית האותיות של רו"ת בע"ז, אחר שהוסרו מהם האותיות ר"ב, הם ו"ת ע"ז שהם אותיות עזו"ת, ע"כ דרש ר' תנחומא עשיר יענה עזות זה הקב"ה שאמר לו רב לך, ע"כ [מובא גם בשם היהודי הקי מפשיסחא ובשם הרה"ק מראזלא].

ולפי"ז יש לבאר דכונת דבריהם של בני ראובן היתה דמאחר שעדיין לא הגיע זמן התיקון השלם, ואפילו יכנסו לארץ ישראל עוד יש לפניהם תוחלת ממושכה עד בא התיקון ע"י ר"ב בועז ורות שורש דוד בן ישי וכו', א"כ למה לנו כי נחפז להכנס עתה לארץ, וזה שאמרו ומקנה ר"ב היה לבני ראובן, קנו סוד ר"ב ונתגלה להם שלא יבנה בית המקדש עתה ע"י דור הזה אלא ע"י שלמה מגזע רות ובועז, ועוד גם זאת שיש להם ולבני גד מקנה עצום מאוד, זו טענה שניה והיא הטפל לדבריהם, והיות ואין עתה עת התיקון ובית המקדש לא יבנה בימינו לפיכך אל תעבירנו את הירדן.

ויבואו בני גד וגו'. צ"ב למה הקדים את גד לפני ראובן הבכור. י"ל משום שבמדת מה לא נחשב ראובן לבכור כדאיתא בזוה"ק בראשית [י"ז ע"ב] לדעתיה דיעקב שהיה סבור שהיא רחל, ונחשב לבן תמורה, וא"כ לא נחשב לבן ראשון. ומאחר שבני גד היו מצויינים ביותר בכוח ובגבורה ומקנה עצום כמו"ש חז"ל, ע"כ לא הקפיד למנות את ראובן תחילה והקדים את בני גד.

ויבואו בני גד וגו'. הנה כאן לא נזכר שבט מנשה כלל רק לבסוף [לב לג] ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחן מלך האמרי וכו'. תמוה למה לא הזכיר אותם בתחילה בבואם לבקש את חלקם גם הם בעבר הירדן. וי"ל דבני מנשה כלל לא בקשו כזאת, דהנה לעיל בפ' פנחס עה"פ ותקרבנה בנות צלפחד וכו' למשפחת מנשה בן יוסף, פירש"י למה נאמר וכו' אלא לומר לך יוסף חבב את הארץ שנאמר והעליתם את עצמותי וגו' ובנותיו חבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה ע"כ. ולפי זה תמוה הלא מצינו כאן חצי שבט מנשה שנטלו חלק נחלתם בחוצה לארץ ולא ישבו בארץ ישראל, והיכן חיבת הארץ שלהם.

וי"ל עפ"י המבואר בדברי האריז"ל [ספר הליקוטים פרשת מטות] טעם שלא נכנסו ראובן גד וחצי מנשה לקבל חלקם בארץ ישראל משום הפגם שלהם, ראובן וגד נחשבו לבני תמורה כי לא היה הזיווג בידיעת יעקב, ומנשה משום הפגם של אמו אסנת בת דינה וטומאת שכם בן חמור כנודע עיי"ש. והנה בני שבט מנשה ידוע ידעו כי גם הם בכלל פגם זה ועתידים להשאר בעבר הירדן, אבל בכונה תחילה השתמטו מהיות בין המבקשים אחוזתן בחוץ לארץ, וזאת משום שמזרעא דיוסף היו שחיבב את הארץ, ע"כ המתינו עד שיגזור עליהם משה דינם עפ"י ד' אבל לא אבו לבקש בפיהם כזאת לבלתי עבור את הירדן.

ויש להוסיף עוד דגם בני אפרים בן יוסף חיבבו את הארץ, ואולי מטעם זה דחקו את הקץ ומיהרו לצאת ממצרים קודם הזמן כדפירש"י פ' בשלח [טו יד] יושבי פלשת, מפני שהרגו את בני אפרים שמיהרו את הקץ ויצאו בחזקה כמפורש בדברי הימים והרגום אנשי גת. ועי' בדברי הימים [דה"א ז כד] שהם התנחלו בארץ, ובתו של אפרים שארה שמה בנתה את בית חורון קודם יציאת ישראל ממצרים, כי היא נשארה מן ההרוגים כמו"ש בתרגום יוב"ע שהיא נשארה מן ההרוגים ע"כ נקראת שארה.

ולפי"ז מצינו לומר שגם אצל אפרים ירשו הבנות חלק בארץ כמו אצל מנשה, ונרמז הענין בכתוב אצל ברכת יעקב ליוסף בנות צעדה עלי שור [בראשית מט כב] עי' בפי' הרד"ק שם ומדרש [במ"ר פכ"א י"ב] ד"א נתון תתן להם שנטלו בעבר הירדן וקרבו לפני יהושע ואלעזר בארץ כנען שנאמר ותקרבנה לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע ולפני הנשיאים לאמר ה' צוה ביד משה וגו', ואף יעקב אבינו ראה שנוטלות מיכן, בנות צעדה עלי שור זה הירדן שנעשה למשה כחומה שלא יכנס לארץ ואומר ליוסף בנותיך נוטלות כאן וכאן והעברת את נחלת אביהן להן ע"כ. ולדברינו נמצא דכונת הכתוב בנות צעדה לשון רבים הן בנות מנשה וגם בנות אפרים שתיהן עלו בחומה ונטלו נחלה גם בארץ בזכות יוסף אביהם שהיה מחבב את הארץ.

עוד י"ל בטעם הדבר שחצי שבט המנשה לא באו אל משה בדבר נחלתם בעבר הירדן. עפ"י מ"ש בספה"ק שמנשה היו כולו עוסק ברוחניות, עי' בספר **שם משמואל** [ויחי תרע"ז] וז"ל, דהנה מנשה הוא אותיות נשמה וכו' וזה שם מנשה ע"ש כי נשני אלקים את כל עמלי וכו', והיינו כי יוסף הגביה עוף למעלה באותה עת שהוליד את מנשה וכו' וע"כ היה מנשה באותה בחינה ודבר לא היה לו עם גשמיות העוה"ז וכו' עיי"ש. ולפי זה מובן שבני מנשה לא עסקו בהשתדלות בענין נחלת הארץ כלל אלא סמוך היה לבם ובטחו בהי"ת ומשה עבדו שיקבלו נחלתם עפ"י דבר ד'.

עטרות ודיבון וגו'. עיין בפי' רבנו בחיי דשמות אלו רומזים לי' ספירות קומה שלמה, וצ"ב למה הוסתרו בשמות ערי סיחון ועוג. וי"ל עפ"י הידוע מדברי האריז"ל [פע"ח שער חג השבועות פ"א] דבימי בין המצרים שם הוי"ה מסתתר בתוך מלבושיו שמות סדה"ד כוז"ו מצפ"ץ והוא מאיר כביכול מתוך הלבושים. ע"כ הוסתרו כל שמות מדות הקדושה לבל יראו חוצה, וז"ש בתרגום עטרות ודיבון מכללתא ומלבשתא, פי' שהם נכללים ומלובשים בשמות אלו.

עטרות ודיבון ויעזר וכו'. ובתרגום מכללתא ומלבשתא וכו'. הנה אמרו חז"ל [ברכות ח:] לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור ואפילו עטרות ודיבון וכו', ופירש"י שאין בו תרגום. והקשו ע"ז המפרשים דהלא יש לו תרגום, ותירצו דבאמת אין זה מתרגום אונקלוס רק הוא לקוח מתרגום ירושלמי. ועוד קשה מ"ש התוס' שם אמאי נקט עטרות ודיבון שיש לו מ"מ תרגום ירושלמי היה לו לומר ראובן ושמעון שאין לו תרגום כלל עיי"ש. ועיין בספר מגיד תעלומה עמ"ס ברכות שם שהאריך בענין והביא בשם מג"ע [ומקורו ברבנו בחיי] דשמות תשע ערים אלו הם כנגד ט' ספירות דקלי' שמשה רבינו ביטלן קודם כניסת ישראל לארץ עיי"ש. ומדבריו הבנתי דלכך אין לפסוק זה תרגום דהנה ענין תרגום מבואר בכתבי האריז"ל ועיין קהלות יעקב ערך תרגו"ם הוא סוד קליפת נגה שהוא מלבוש להקדושה ובשבת נכללת בקדושה וע"כ קורין אז שמו"ת. ולפי"ז יש לומר כיון שנתבטלו הט' ספירות דקלי', הנה משנתבטל השורש נפל הענף ולכך אין לו תרגום והבן. והנה בתרגום ירושלמי רמז לזה שתרגם מכללתא ומלבשתא היינו שהתרגום הנו מלבוש מסוד הקלי' ונכלל בקדושה ולכך נתבטל בפסוק זה.

האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה. בספר צפנת פענח (דרשות מהרי"ט) הקשה מאי תמיהה היא זו הלא הם ילכו למלחמה בלא"ה ואין לו ספק בכך, רק הקפיד על הנשארים ומאי קאמר האחיכם יבואו למלחמה. וי"ל עפ"י מ"ש השפת אמת שבני ראובן וגד היו ראויים לארץ עבר הירדן המזרחי ולהם היתה מזומנת מימות עולם רק שאדם צריך להמתין שיקבל מה שראוי לו עפ"י תורה ולא לדחוק את הקץ, והם קפצו והקדימו קודם הזמן לכן הקפיד משה עליהם ע"כ. והנה לכאורה מנין יהיה אדם יודע אם הגיע

תורתן של אבות

דברי תורה מרבותינו הקדושים זיע"א

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר. להבין הלאמר, וגם למה דוקא לראשי המטות, וגם נצחיות התורה מלמדת לנו בכל עת דרכי הש"י, והנה אין מקרא יוצא מידי פשוטו אעפי"כ יש לרמז דהכי קאמר, וידבר משה אל ראשי המטות (היינו הגדולים שבישראל אשר להם יכולת וכח להטות לבב העם לעבודתו ית"ש, ולכך קראם ראשי המטות, דיבר אליהם משה) **לבני ישראל לאמר** (היינו שיאמרו לבני ישראל) **זה הדבר אשר צוה י"י** (היינו שיאמרו להם דבר תורה כזו שיורה להם איזה דרך לעבודתו ית"ש ולא שיאמרו להם דברי חריפות אשר לא יצא להם מזה דרך לעבודתו ית"ש), הגם דקוב"ה חדי בפלפולא, עכ"ז העיקר להורות לעם הדבר אשר צוה י"י וכמ"ש המג"א ריש הלכות פסח עיי"ש. (אגרא דכלה)

והחריש לה וקמו נדריה. י"ל עפ"י מ"ש בשם **הרה"צ מויזניץ** זי"ע על שאלת הגמ' (שבת ג.) הדביק פת בתנור מהו לרדותה, ופרש"י בבא לשאל, ופירש שאם נתעורר באדם פתאום התלהבות להציל מחילול שבת ועבר עבירה לשמה לא מיבעיא בגמ', אלא בבא לשאול היינו אם יש לו פנאי לעשות שאלת חכם בדבר סי' הוא שאין קדושת שבת בוער בו בהתלהבות ואז יש לדון אם מותר ודפח"ח.

וז"ש כאן, אם ביום שמעו תיכף מיפר אעפ"י שגורם עי"ז שאשתו תעבור על מוצא שפתיה, אבל בגלל שהתלהב וראה בזה הפרעת שלום ביתו או איזה סיבה שאינו ראוי לקיים נדרה מופר, אבל אם אינו מתלהב לשם מצוה ויש לו פנאי לשקול הדבר ולדחות למחר ולאחר זמן אז אינו רשאי לגרום לה לעבור על מוצא שפתיך תשמור ועשית כו'. (תפוחי חיים)

כל נדר וכל שבעת אסר לענת נפש. במסורה לענו"ת ב', דין, ואידך למנצח על מחלת לענו"ת (תהלים פח א) עפ"י דברי **חומת אנך** מהגאון אזולאי בתהלים נ"ג דיש שני קליפות אחת מעוררת לאדם שמחה שלא במקום מצוה שחוק וקלות ראש, והב' גורם עצבות ויללה בעת שצריך להיות בשמחה בתורה ותפילה בשבתות ויו"ט. והקליפה שגורם שמחה לעבירה נקראת מחל"ת, ומכניעין אותה בצום ובכי והכנעה עיי"ש דברי ז"ל. וזה פירוש המסורה: לענות נפש, בעניו נפש הכנעה, לשון עד מתי מאנת לענו"ת מפני, ולשון צום וענת"ם את נפשותיכם, 'על מחלת לענות' להכניע הקלי' מחלת, יה"ר שנעבוד את השם בשמחה. (שמועה טובה)

דרוש לפרשת מטות מרבינו בעל שארית יעקב זצוק"ל

איש כי ידור נדר לה' או השבע השבעה לאסר איסר על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה. יש לדייק על כפל הלשון לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה, פשיטא שאם לא יחל דברו יעשה ככל היוצא מפיו. ועוד למה אצל נדר לא כתיב כי ידור נדר לאסור איסר כמו שנאמר גבי שבועה. ויש לומר עפ"י המסורה ג"פ 'כדברך', אנכי אעשה כדברך, ויאמר ד' סלחתי כדברך, לו יהי כדברך, ע"פ מ"ש חז"ל עה"פ שובה ישראל עד ה' אלקיך אל תיקרי עד אלא עֲד, שיעיד עליו היודע תעלומות שהוא שב באמת ולא יחדור לסורו וכמ"ש הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ב. והנה אם אדם מתחרט ומקבל על עצמו מהיום והלאה ללכת בדרכי ה' אין לך דבר העומד בפני התשובה כי לא יחפוץ במות המת כי אם בשוב הרשע מדרכו וחיה.

וזה דבר המסורה אם אדם שב בתשובה ומקבל עליו לעשון רצון ד' וגמר בלבו לאמור אנכי אעשה כדברך, אז הקב"ה אומר סלחתי כדברך, אבל בתנאי לו יהי כדברך, כלומר שיקיים דיבורו באמת ולא רק וידוי פה.

וז"ש איש כי ידור נדר לה', פירוש, נודר לעשות מעשים טובים לה', או השבע שבועה לאסור איסר, נשבע שלא לעשות איסורים אשר לא יעשו, אבל דואג בלבו שמא ימות ואולי לא יספיק לקיים מה שקבל על עצמו ואז יחוללו דבריו בטרם נתקבלה תשובתו, לכן אמר לא יחל דברו כלומר שהקב"ה יקבל תשובתו ויאריך ימיו ויכתבנו ויחתמנו לחיים וממילא לא יחל דברו והוא כברכה ולא ציווי, אבל זאת בתנאי שכל היוצא מפיו יעשה באמת.

בינה לעיתים

דרוש לימי בין המצרים מרבינו בעל בני שלשים זיע"א

בהפטרה דיומא. דברי ירמיהו, במדרש (מובא באהבת יונתן) הה"ד נחלתינו נהפכה לזרים בתינו לנכרים, והוא תמוה. אולם המדרש הוקשה לו על תקנת קדמונינו בג' שבתות שבין המצרים דברי, שמעו, חזון למה הקדימו דברי שמעו שבירמיהו לחזון שבישעי' הקודם לירמיה, אבל באלפ"א בית"א שבאיכה כתיב פ"ה קודם לעי"ן, פירש"י ז"ל שם שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם עיי"ש, וזה מצוי בעו"ה שמרגילים בניהם קודם בחכמות חיצוניות ואומרים יהי' שלם בשלימות ואח"כ יהי' לו יראה, וזהו שקר מוחלט כי מקודם צריך להקדים היראה ואח"כ יהי' אדם שלם. והנה ירושלם הוא שם המורכב, אברהם קרא לו יראה ושם קרא לו שלם, ומצירוף שניהם ירא"ה של"ם נקרא ירושל"ם (בר"ר פנ"ו). א"כ צריך להקדים היראה לשלימות, אבל הדור מקדים השלימות ליראה ואומרים בפיהם מה שאין רואים בעיניהם כי רואין ההיפוך שנתגדל בלי יראה והוא ברשעו ימות רח"ל.

וזהו כוונת המדרש דבר"י ירמיה שהוא בפה, וקשה למה נקדימנו לחזון שהוא בעי"ן, אלא הה"ד נחלתינו שהיא ירושלם כדרשתם ז"ל (מגילה י.) אל המנוחה זו שילה ואל הנחל"ה זו ירושלם נהפכה לזרים ששמה מורה על יראה קודם לשלימות והיא נהפכת בעונינו השלימות קודם ליראה, ואומרים בפיהם היפוך מה שרואין בעיניהם, לכן קדמה דברי לחזון כנזכר, ובשכר זאת בתינו לנכרים נחרב הבית בעו"ה, יהי רצון מלפניך או"א שתבנה עירך בב"א.

הזמן הראוי ליטול את שלו, י"ל שלזה צריך סייעתא דשמיא ודעת להבין לפי מצב המקום והזמן אם הוא שעת הכושר להשיג את מבוקשו. והנה בשעה שראו בני ראובן וגד את בנ"י נכנסים לארץ ויוצאים להלחם בעמים להורישם, זו לא היתה שעת הכושר לבקש נחלה ומנוחה בעבר הירדן. וז"ש להם משה האחיכם יבאו וכו' ר"ל וכי בזמן כזה בצאת ישראל למלחמה ראוי שתבקשו בקשה כזו.

ובזה יש להבין שלא מצינו ששאל מה רבינו את הקב"ה על דבר בקשת בני גד וראובן, כמו ששאל אצל בנות צלפחד וכן במשפחות בני יוסף, ואילו כאן לא מצינו שאלה כלל, ולהנ"ל ניחא דזה שבני ראובן וגד היו ראויים לארץ עבר הירדן המזרחי ולהם היתה מזומנת מימות עולם כבר היה ידוע לו מראש ואין כאן מקום לשאלה רק הוכיחם על שדחקו את הקץ.

כה עשו אבתיכם בשלחי אתם וכו'. קשה מה צורך היה להזכיר עכשיו מה שעשו אבותיהם לפני ארבעים שנה, וגם שאין המשל דומה לנמשל כי אלו לא הוציאו דיבה על ארץ ישראל. וי"ל הנה איתא בספה"ק שהמרגלים לא רצו ליכנס לארץ כי רצו להשאר עם משה רבינו, והנה אצל בני גד ובני ראובן כתיב ומקנה רב היה וכו' ופירשו בספה"ק בשם רבינו הק' מלובלין שהיה להם קנין חזק בהרב היינו במשה רבם ורצו להשאר עם משה רבינו, וכן כתיב בפ' וזאת הברכה אצל גד [דברים לג כא] וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון, פירש"י וירא ראשית לו ראה ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג שהיא ראשית כבוש הארץ כי שם חלקת כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה, שרצה להקבר עם משה ע"כ. נמצא שכונת בני גד ובני ראובן היתה באותה בחינה שכיוונו המרגלים בשעתו, וע"ז אמר להם כה עשו אבותיכם שגם כוונת אבותיכם אמנם היתה לטובה להשאר עם רבם, ואעפי"כ ראיתם שלא היה זה רצון ה' ונענשו ע"ז א"כ למה תניאון וכו'.

עטרות ודיבון וכו'. אמרו בגמ' [ברכות ח.] לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון. מה שנקט דייקא עטרות ודיבון פירש"י שם לפי שאין בו תרגום, ונתפרש בתוס' שם ד"ה ואפילו עטרות ודיבון וכו' פי' רש"י אפילו עטרות ודיבון שאין בו תרגום שצריך לקרותו שלשה פעמים בעברי. והקשו התוס' עליו אמאי נקט עטרות ודיבון שיש לו מכל מקום תרגום ירושלמי, היה לו לומר ראובן ושמעון או פסוקא אחרינא שאין בו תרגום כלל עיי"ש תירוצם.

ונראה לבאר, הנה ענין קריאת התרגום מבואר בכתבי האריז"ל [פע"ח שער השבת פ"ג] דסוד התרגום הוא קליפת נוגה שעולה ערב שבת סמוך לשבת אל הקדושה, ועל ידי קריאת התרגום אנו מעלין אותה, כי אונקלוס הגר אמרו, והגרים להם נשמה מבחינת נוגה. ועוד כתב [פע"ח שער הנהגת הלימוד פ"א] אחוריים הם תרגום, והענין כי תרגו"ם גימ' תרדמ"ה, והנה נסירת אחוריים הוא ע"י התרדמה שנאמר ויפל ה' אלהי"ם תרדמה על האדם, והוא סוד התרגום.

הענין מבואר בהרחבה בספר **עמק המלך** [תקוני שבת פט"ז] וזה סוד קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, וזהו חלקו שאנו נותנים לו להכלל בקדושה, וכן בכל יום צריך לתת לו חלק, ולכן גם הרשב"י ור' אבא עליו השלום והברכה חברו הזוהר בלשון תרגום ולא בלשון הקודש כי אור נוגה כלו נבנה מאור תרגום שמלבישים בו התורה כולה כדי לתת לה שפע שתוכל להכלל בקדושה, ובזה לא יהיה קטרוג על גילוי הסודות, ולכן גם כן נכתב בתורה יגר סהדותא ולא על חנם נכתבה, וכן בכתובים, לרמוז על הסוד הנזכר, והיא מלה ארמית שנותנים לה שוחד אינה מניחה לאחד מעבדיה שתחתיה ליגע בו, בכח החלק שנותנים לה ע"כ.

והנה עטרות ודיבון וכו' הם שמות של קלי' ע"ז וכיו"ב כמבואר בפי' רבנו בחיי בפרשתן והם תשעה קלי' כנגד י' ספירות דקדושה, ואעפ"י שהם רק ט' כי העשירי נכלל עמהם עיי"ש. ולפי"ז יש לומר דזהו שאמרו חז"ל אפילו עטרות ודיבון דייקא כלומר מאחר שאלו השמות ככתבן הם בעצמם קלי' הרי בעצם קריאתן בשנים מקרא בלבד כבר נעשית פעולת התרגום כי כבר ניתן חלק לקלי' בקריאת המקרא ושוב אין צורך בקריאת התרגום שלהם, וסלקא אדעתך שאין צריך לקרות פסוק זה אלא שנים מקרא ותו לא, לכן אתא למשמע לן דאפילו עטרות ודיבון ג"כ צריך להשלים תרגומו.

מראש צורים אראנו
תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים זיע"א

סיפר הרה"ח מו"ה ישראל פייערשטיין ז"ל: בפעם האחרונה שהיה בקאסאן אצל רבינו **האור מלא** היה בראש השנה, בעת עריכת השולחן ישב הוא יחד עם כמה חסידים על הספסל הניצב מאחורי כסאו של רבינו, הסדר שם היה ששני הגבאים היו מסייעים בחלוקת השיריים, א' עמד בצד ימינו של רבינו וחילק ליושבים בצד ימין הספסל והשני חילק לצד שמאל, והוא שישב באמצע לא קיבל מאומה, בעת חלוקת במרק לפתע הסיב רבינו ראשו אחורנית ושאל ישראל האם לך כבר היה? השיב לא, נטל רבינו את קערת המרק שלפניו והגיש אותה לר' ישראל באמרו קח ואכול עד גמירא, וסיים ר' ישראל בהתרגשות, צלחת המרק הזו שקבלתי מיד רבינו נשארה חקוקה בזכרוני כל ימי היותי במחנות תחת שעבוד הצר הצורר ובטוחני שבכח זה זכיתי לשרוד ולהשאר בארץ החיים.

סיפר הרה"ח ר' שלמה זלקא גאטליעב ז"ל: בליל ש"ק כשעמד רבינו האור מלא להתחיל בקידוש לפעמים היה אומר באנחה והתרגשות, רשע פסול לעדות, 'טאטע העלף', אמירה זו גרמה להתעוררות גדולה בקרב החסידים הנצבים שם, עוד סיפר כי בתפלת שחרית בבוקר היה רבינו פותח בברכות השחר בהתלהבות וסערה כדרכו, את הברכה הראשונה פתח כשהוא עומד במקומו במזרח ובברכה האחרונה כבר היה נמצא במערב ביהמ"ד, כדרך שאמרו חז"ל על התנא ר' עקיבא כשהיה מתפלל אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת.

פעם אירע בקאסאן עסק ביש שבתו של אחד מבני העיר שהיה מנהל אחוזה גדולה ולא היה מבני עלייה שבעיר, חשקה נפשה בנכרי, עגמה נפשו של אביה על אסונו ובא בצעקה ותחנונים לפני רבינו שיתפלל שהערל ימות במיתה משונה וכו', השיב לו רבינו מה לך כי תלין על הערל מה פשעו ומה חטאתו, הערל מותר לחשוק בבת ישראל, על בתך תלין האשמה בה למה התעסקה עם הערל שאסור לה, אבל עם כל זאת תפלת צדיק עושה רושם לא ארכו הימים ופרצה מריבה ביניהם וניתקה קשר עמו, לבסוף נישאה לבחור שומר תומ"צ והעמידה דור ישרים.

סיפר ר' יחזקאל לעפקאוויטש שו"ב: בימי המלחמה הוחזק במחנה ריכוז בעיר קליינוורדיין, ומשם נשלחו האנשים חלקם למקומות עבודה בשדה הקרב בחזית רוסיה. פעם א' נתפרסמה הודעה כי כל מי שהוא אב לעשרה ילדים לא ישלח אל מחוץ לגבולות המדינה, ושוב הוכרז אח"כ כי גם לתשעה ילדים תנתן הזכות, ובמשך הזמן נתנו גם לשמונה, ובסוף לשבעה, ולר' יחזקאל היו ששה ילדים בלבד ואולם אשתו היתה מעוברת, ע"כ התחבט בדעתו ולא ידע לשית עצה בנפשו אם לגשת אל מפקד המחנה ולספר לו זאת או לא. בלילה ההוא חלם ר' יחזקאל והנה עומד הוא בבית החיים בקאסאן ע"י אוהל רבותינו הק' ובפנים עומד רבינו האור מלא ואומר תהילים על ציון אביו הק', באשר הבחין רבינו בו אמר לו בא הכנס פנימה ונאמר שנינו יחדיו תהילים, אך ר' יחזקאל השיב כי הנו בוש להכנס פנימה באשר זקנו ופאותיו גולחו ונלקח ממנו צלם אלקים, אז קרב רבינו אליו וכיסה את לחייו של ר' יחזקאל בשתי ידיו ואמר קרב הנה ונאמר תהילים, וכך אמרו שניהם יחדיו, ויקץ והנה חלום. בבוקר סיפר ר' יחזקאל את דבר החלום לידידו מוה"ר יצחק יעקב פעלבערבוים ז"ל שהיה גם הוא באותו מחנה, והוא עודד את רוחו של ר"י באמרו הלוואי שהייתי אני חולם כחלום הזה, ועתה מובטחני שתצא לחפשי, לך אל המפקד בלא פחד ותגיש בקשת שחרור, ואמנם כך עשה, המפקד שאלו אם יוכל להמציא אשור רפואי על דבריו ומשהשיב הן, קיבל מיד שחרור בכתב.

הגה"צ מו"ה ר' יואל צבי ראטה זצ"ל אבדק"ק טיסא סאלקא סיפר: פעם א' אירע ששהה אצל גיסו רבינו האור מלא ובלילה ישן בחדר הספרים של רבינו, ומרן לן על מטתו בחדרו, בחצי הלילה התעורר לקול צעקותיו של רבינו שהחרידוהו משנתו, בבוקר שאל את רבינו לפשר הצעקות ותשובתו היתה את הרה"ק מסטרליסק זיע"א ראיתי בשנתי. ואמנם כן היה רבינו מרבה לספר ולשוחח על גודל קדושת עבודתו של הרה"ק השרף מסטרליסק ובפרט מענין התלהבותו בתפילה שהיה אש אכלה, ושמעתי מחסידים בני עליה שדברו כי כנראה יש לרבינו איזה ניצוץ מהה"ק הנ"ל כי גם דרך עבודתו בתפילותיו היה מעין הנ"ל כידוע.

הילוכם בקודש
עבודות והנהגות מרבותינו הקדושים מקאסאן זצוק"ל

סדר השכמת הבוקר [ח"א]

א. בהתעוררו משנתו [רבינו האור מלא] נטל תיכף את ידיו בעודו שוכב על מיטתו מן הספל שהיה מוכן סמוך למטתו, ושפך ארבע פעמים על כל יד לסירוגין, שלש פעמים כדי להעביר רוח רעה ממנו, ופעם הרביעית כדי לטהר המים שעל הידים ומיד שפך בעצמו את הנעגיל וואסער.

ב. גם בלילה בכל פעם שניעור משנתו, היה נוטל את ידיו אף שחזר לפעמים לישן אחרי כן.

ג. לשינת הצהריים לא הכין מים סמוך למיטתו, וגם לא נטל ידיו מיד כשהתעורר משנתו רק יצא תחילה לצרכיו, וכשחזר נטל ידיו, אבל הקפיד שלא לשוח קודם הנטילה.

ד. כשאירע שמשמשו (שהיה ישן בחדר הסמוך הנקרא "גבאי שטיבל") לא הכין לעצמו מים סמוך למיטתו, או כשהיה אורח ישן בחדרו, הגיש לו רבינו בעצמו מים אל מיטתו.

ה. נוסח התכבדו מכובדים וכו' המובא בשו"ע לאמרו קודם הכניסה לבית הכסא לא שמענו שאמר, אבל כל פעם לפני שיצא לעשות צרכיו היה מטייל קצת בחדרו והלך אנה ואנה.

ו. אמר מודה אני וכו', והריני מכוין מעתה על כל פרט ופרט וכו' מהרה"ק מבוטאטש, ראשית חכמה וכו', ברכת על נטילת ידים, וברכת אשר יצר וסמוך לה ברכת אלקי נשמה. נוסח ברכת אשר יצר אמר: שאם יסתם אחד מהם או אם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים ואפילו שעה אחת וכו', (וכן הנוסח בסידור ר' אשר).

יפוצו מעינותיך חוצה
מהנעשה ונשמע ב"מכון בני שלשים"

הכונו הכונו...

השבוע (כ"א כ"ב תמוז),
ובשבוע הבא
בימי (כ"ה כ"ו תמוז) יתקיים

היריד השנתי הגדול

של ספרי החסידות
בו ניתן יהיה לרכוש את
כל ספרי המכון, ספרי
זידיטשוב, קאסאן, דינוב,
קארלסבורג (שישנם במלאי כעת)

בדוכן מכון בני שלשים

במחירים מוזלים מאוד,

היריד יתקיים השבוע בימים
רביעי וחמישי פר' מטות
באולם שע"י ת"ת סנהדרין
רח' מנחת יצחק ירושלים,
ובשבוע הבא בימים ראשון
ושני פר' מסעי באולם
האודיטוריום רמת אלחנן
בני ברק.

אל תחמיצו הזדמנות זו !!!

כמו כן בשורה משמחת
בפינו, הספר המיוחל שרבים
מצפים לו

"פאר יהוסף"

תולדות רבותינו הק'
לבית קאסאן זצ"ל

יעלה השבוע על מכבש
הדפוס ויראה אור אי"ה
בימים הקרובים ממש.